

DANSK KRONIK

I. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m. v.).

Det i sidste nummer af tidsskriftet nævnte forslag om ændring i borgerlig straffelov er nu gennemført ved lov af 4. juni 1965 De nedenfor omtalte ændringer med hensyn til prøveløsladelse af fængselsfanger og løsladelse fra arbejds hus træder i kraft den 1. oktober d. å. I øvrigt er loven trådt i kraft den 1. juli.

Loven, der ændrer et stort antal straffelovsbestemmelser, er udførlig gennemgået af *L. Nordskov Nielsen* i *Juristen* 1965 s. 319 ff. På dette sted skal alene visse hovedpunkter fremhæves.

1. Fængselsstraf.

Prøveløsladelse fra fængselsstraf har hidtil normalt været betinget af, at $\frac{2}{3}$ af straffetiden, dog mindst 9 måneder, var udstået. For at imødekomme et bestående behov for at også fanger, der udstår fængselsstraf på 9 måneder og derunder eventuelt kan sikres tilsyn og efterforsorg i en prøveløsladelsesperiode, er reglen nu ændret således, at prøveløsladelse kan ske, når $\frac{1}{2}$ af straffetiden, dog mindst 4 måneder, er udstået.

En i 1956 indført undtagelsesbestemmelse om at prøveløsladelse kunne ske, når halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder, var udstået, og løsladelsen „efter de foreliggende oplysninger herunder anstaltens udtalelse om fangen må anses for begrundet i de enkelte tilfælde“ — der kun har været meget lidt anvendt i praksis — er opretholdt i en lidt ændret formulering. Herefter kan prøveløsladelse, „når særlige omstændigheder taler derfor“, ske, når halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder, er udstået.

Reglerne om *prøveløsladelsesbetingelserne* er ved loven bragt på linie med de tilsvarende regler vedrørende betingede domme.

Ved lovændringen er skabt hjemmel til, at der — således som det allerede i mindre omfang har været praktiseret med hensyn til arbejds hus- og ungdomsfængselsfanger samt forvarede — kan gives fængselsfanger *tilladelse til at arbejde hos arbejdsgiver uden for anstalten*, når det under hensyn til straffetidens længde eller af anden særlig grund findes formålstjenligt, og fare for misbrug ikke antages at foreligge.

Der er også givet udtrykkelige bestemmelser om meddelelse af *udgangstilladelser* (orlov) til fængselsfanger. Medens hjemmel til sådanne tilladelser allerede fandtes for så vidt angår arbejds husfanger, ungdomsfængselsfanger og forvarede, var det med hensyn til fængselsfanger alene antaget, at udgangstilladelse kunne gives i særlige nødstilfælde som alvorlig sygdom eller dødsfald i den nærmeste familie.

Udover en kodifikation af denne regel er nu indført en bestemmelse om, at personer, der udstår længerevarende fængselsstraf, kan få ud-

gangstilladelse, når det må anses for formålstjenligt med henblik på den pågældendes behandling, herunder forberedelse af hans løsladelse, og fare for misbrug ikke antages at foreligge.

2. Hæftestraf.

Det generelle maksimum for hæftestraf er nedsat fra 2 år til 6 måneder. I praksis vil denne ændring være uden nævneværdig betydning, idet udmåling af hæftestrafte på mere end 6 måneder faktisk heller ikke skete før ændringen.

3. Arbejdshus.

Der er sket visse ændringer med hensyn til betingelserne for dom til arbejdshus, hvorved mulighederne for denne sanktionsforms anvendelse er blevet noget udvidet.

Med hensyn til *arbejdshusopholdets varighed* var den hidtidige regel, at sanktionen var tidsbestemt inden for en periode fra 1—5 år. Fængselsnævnet afgjorde, om løsladelse skulle ske på prøve eller endeligt. Efter 5 år måtte løsladelsen dog være endelig. Reglerne er nu ændret således, at maksimumstiden er nedsat til 4 år, men der er samtidig skabt mulighed for, at fængselsnævnet i forbindelse med en gindsættelse kan forhøje længstetiden med 1 år til 5 år, således at den første løsladelse nu altid kan ske på prøve.

4. Ændringer i straffelovens specielle del.

De gennemførte ændringer af straffelovens specielle del kan næppe siges at være af større praktisk betydning. Den offentlige debat har næsten udelukkende drejet sig om ophævelsen af § 225, stk. 4, der indførtes i 1961, og som fastsatte straf for den, der ved betaling eller løfte herom skaffede sig kønsligt forhold til en person af samme køn under 21 år. Retstilstanden er herefter den — som før 1961 — at det er strafbart at have homoseksuelt forhold til en person under 18 år, ligesom der i forførelsestilfælde kan straffes for homoseksuelt forhold til en person under 21 år.

Det kunne ikke godtgøres ved de undersøgelser, justitsministeriet forud for lovens fremsættelse lod foretage, at bestemmelsen i § 225, stk. 4, havde været et effektivt middel i bekæmpelsen af den homoseksuelle prostitution i aldersgruppen 18—21 år. Derimod var der visse holdepunkter for, at bestemmelsen havde medvirket til at begrænse prostitutionen i aldersgruppen 15—18 år, idet bestemmelsen kunne anvendes overfor personer, der havde forhold til 16—17-årige, men som man dog af subjektive grunde ikke kunne henføre under bestemmelsen om homoseksuelt forhold til personer under 18 år. Folketingsudvalget har udtrykkelig i sin betænkning gjort bemærkning om, at man forudsætter, at ophævelsen af § 225, stk. 4, ikke medfører lempe i praksis med hensyn til tiltalerejsning for forhold til personer under 18 år.

II. *Lov nr. 213 af 4. juni 1965 om ændringer i forskellige lovbestemmelser om straf, konfiskation m. v.*

Forud for denne lov er i samarbejde mellem fagministerierne og justitsministeriet foretaget en gennemgang af særlovgivningens strafferetlige og straffeprocessuelle bestemmelser, og disse er ændret i overensstemmelse med de nedenfor angivne synspunkter. Ændringerne, der i vidt omfang er inspireret af bemærkninger i straffelovrådets betænkning om konfiskation, indebærer en tiltrængt fornyelse på de omhandlede punkter.

Der er dog ikke tale om, at særlovgivningen som helhed ændres på de anførte punkter. Visse spørgsmål har man henskuet til behandling i forbindelse med revision af vedkommende lov. Dette gælder blandt andet spørgsmål inden for skatte-, told- og afgiftslovgivningen.

1. *Ophævelse af lovbestemte bødeminima og bødemaxima m. v.*

De regler om *bødemaxima*, der stadig forekom rundt om i særlovgivningen, var retligt indholdsløse, idet de forlængst var ophævet ved en generel bestemmelse i loven om ikrafttræden af borgerlig straffelov.

Det er naturligvis en fordel, at disse misvisende bestemmelser nu er renset ud af de enkelte love.

Mere væsentligt er det dog, at man samtidig har ophævet de særlige *bødeminima* (og enkelte helt lovbestemte bødestraffe) i særlovgivningen. De fleste af disse minima var så lave (10—50 kr.), at de ingen større praktisk betydning havde. Der forekom imidlertid også bødeminima på f. eks. 500 kr. (lov om foranstaltninger mod brandfare ved jernbanedrift), og i disse tilfælde indebar reglerne en følelig begrænsning i dommernes adgang til at fastsætte bødens størrelse efter den enkelte lovovertrædelses beskaffenhed og lovovertræderens forhold.

Reformen må ses som led i en almindelig udvikling hen imod at give domstolene den friest mulige stilling til at fastsætte den i den enkelte sag mest hensigtsmæssige reaktion.

2. *Ophævelse af særregler vedrørende fradømmelse af ret til udøvelse af en vis virksomhed.*

Ved den betydningsfulde straffelovsreform i 1951 fastlagdes det almindelige princip, at frakendelse af retten til at udøve en vis virksomhed forudsætter en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller hvervet.

Ved siden af straffelovens almindelige regler fandtes imidlertid enkelte særlovsbestemmelser om frakendelse af ret til udøvelse af virksomhed. Disse særlovsbestemmelser gav — for så vidt de ikke ligefrem hjemlede administrativ fratagelse af autorisationer — domstolene et frit skøn til rettighedsfrakendelse.

Selv om der næppe kan være tvivl om, at straffelovens almindelige regler har smittet af på den stilling, praksis har indtaget til anvendelsen af særlovgivningens bestemmelser, må det dog betragtes som

betydningsfuldt, at man nu i videst muligt omfang — gennem ophævelse af særreglerne — får et ensartet lovgrundlag i straffelovens bestemmelser.

3. *Ophævelse af regler om kundgørelse af straffedom (eller administrativ bødeførelse).*

Ud fra samme synspunkt, som ligger bag ophævelsen af rettighedsfortabelsesbestemmelserne — at man skal undgå at slå en mand ud af hans erhverv, hvor dette ikke er nødvendigt af konkret samfundsbeskyttende hensyn — har man også ophævet særlovsbestemmelser om domskundgørelse. Sådanne bestemmelser fandtes i levnedsmiddellovgivningen og apotekerloven.

4. *Ophævelse af bestemmelser, der tillægger vedkommende ministerium eller styrelse afgørelsen af spørgsmålet om tiltalerejsning og eventuel appel.*

Som begrundelse for ophævelsen af disse bestemmelser, der fandtes i et ikke helt ubetydeligt antal særlove, har justitsministeriet fremhævet den vægt, man må lægge på, at anklagemyndigheden indtager en selvstændig stilling. Det er i bemærkningerne nævnt som en selvfølge, at anklagemyndigheden fortsat bør handle i nært samarbejde med vedkommende fagministerium eller styrelse.

5. *Ophævelse af bestemmelser om, at sager ikke kan afgøres uden dom, medmindre vedkommende administrative myndighed giver samtykke dertil.*

Enkelte love — f. eks. byggelove og lægeloven — indeholdt bestemmelser om, at vedkommende fagmyndigheds tilladelse skulle foreligge, for at sagen kunne slutes uden formel dom; med andre ord kunne dommeren ikke efter de almindelige regler i retsplejelovens §§ 936 og 937 give tiltalte lejlighed til at vedtage en bøde eller afgøre sagen med en advarsel.

Disse særlovsbestemmelser, der tillagde den administrative myndighed indflydelse på den judicielle proces, havde givet anledning til alvorlig kritik fra dommerside, og ophævelsen vil formentlig blive mødt med almindelig tilfredshed.

6. *Ophævelse eller ændring af bestemmelser om administrativt pålagte bøder (bortset fra politiets bødeforelæg).*

De administrative bødebestemmelser er blevet gennemgået, og hvor der ikke forelå væsentlige praktiske hensyn, der talte for bevarelse af ordningen — navnlig et stort antal ensartede sager indenfor områder med et særligt kontrolsystem — er adgangen til administrativt at pålægge bøder ophævet.

Inden for de områder, hvor praktiske hensyn har bevirket oprettholdelse af det administrative bødesystem, har man søgt dette nær-

met mest muligt til de krav, der i retsplejelovens almindelige regler stilles til politiets bødeforelæg. Dette indebærer, at bøder kun pålægges administrativt, såfremt den pågældende, efter at have modtaget *en skriftlig meddelelse* med beskrivelse af lovovertrædelsen og angivelse af den overtrådte lovbestemmelse, *erkender sig skyldig* og *erklærer sig indforstået* med, at sagen afgøres administrativt med betaling af en angivet bøde.

De administrative bøder er særlig anvendt i de landbrugsministerielle kontrollove.

7. Der er samtidig sket ophævelse af en lang række *overflødige bestemmelser*, såsom at bøder tilfalder statskassen. Også bestemmelser om, at bøder tilfalder andre end statskassen, f. eks. særlige fonds, foreninger m. v. har man af hensyn til det ønskelige i en forenkling af politiets bøderegnskab ophævet, hvor det var muligt.

III. Kriminalstatistikken for 1963.

Statistikken, der udkom i juni 1965, fremtræder stadig uden kommenterende tekst. Planerne om i et tekstafsnit at tage særlige spørgsmål op til mere indgående behandling er således endnu ikke ført ud i livet.

Domfældelsesstatistikken viser en fortsat, omend modereret stigning. Antallet af mænd dømt for straffelovsovertrædelser (bortset fra bøde-fældte), der i 1962 var 6054, var i 1963: 6303, eller en stigning på ca. 4 %.

Det er som i de tidligere år navnlig *ejendomsforbrydelserne*, der er stigende. Den del af domfældelserne, der vedrører denne gruppe, steg fra 68,8 % i 1962 til 69,1 % i 1963. Også *sædelighedsforbrydelserne* viser en vis stigning. Antallet af domfældelser for voldtægt og lignende (§ 216, § 217, stk. 2, og § 218) steg fra 27 i 1962 til 33 i 1963, medens tallet for blufærdighedskrænkelser steg fra 166 i 1962 til 188 i 1963; men antallet er absolut set så beskedent, at man skal være forsigtig med at se en tendens i den procentvise betydelige stigning.

Med hensyn til *voldssager* var antallet så godt som uændret (551 i 1963 mod 542 i 1962).

Såfremt man eliminerer befolkningsvækstens indflydelse på tallene ved at se på *domfældelsestallene pr. 100.000* mænd i den pågældende aldersgruppe, viser statistikken en gennemsnitlig svag stigning fra 396 til 406 (2,6 %); den væsentligste del af denne stigning hidrører fra de unge under 21 år (2,4 %); stigningen i domfældelsestallene for de unge aldersgrupper er stadig — sammenlignet med de betydelige stigningen i slutningen af 1950'erne — beskeden.

Medens årene 1960—62 var karakteriseret ved, at den relative stigning, der i 1950'erne havde kunnet konstateres i *antallet af begyndere*, var brudt, har 1963 påny bragt et stigende antal begyndere. Disse udgjorde i 1962 55,4 % af det samlede domfældelsestal (mænd), men i 1963 56,6 %.

Anvendelse af *betinget dom* har været svagt stigende. I 1962 fik 35,2 % (2129) af de domfældte mænd en betinget dom. I 1963 var det 36,8 % (2319). Af disse domme var i 1962 817 eller 38,4 % med *udsat strafudmåling*. I 1963 var tallet 1026, svarende til 44,2 %.

Også anvendelsen af *kombinerede domme* har været stigende. I 1962 var tallet 372 (mænd), i 1963: 392. Kombinationen mellem frihedsstraf (betinget eller ubetinget) og bøde udgør en meget væsentlig (og stigende) del heraf; tallet var i 1962: 143 (38,4 %), i 1963: 168 (42,8 %). I øvrigt synes statistikken at vise en forskydning henimod anvendelse af kombinationsdom også i alvorlige sager; medens den hyppigste kombination — bortset fra bødekombinationen — i 1962 var ubetinget hæfte indtil 30 dage kombineret med betinget fængsel i 30—60 dage, er den hyppigste i 1963 ubetinget fængsel i fra 60 dage til 3 måneder kombineret med betinget fængsel i fra 4 til 6 måneder.

Opgørelsen over de anvendte sanktioner viser i øvrigt et stort set uændret antal domme til *ungdomsfængsel* (1962: 258, 1963: 260). Antallet af domme til *forvaring* (psykopatforvaring) har påny i 1963 været ret lavt, nemlig 54; i 1962 var tallet nede på 45, men i 1960 og 1961 lå det på 63 og 79. *Særfængsel* er i 1963 idømt i 65 sager; i 1962 var tallet 63.

Det udtalte fald i *anvendelsen af bødestraf ved straffelovsovertrædelser*, der kunne konstateres i 1962, er fortsat i 1963. Det samlede antal bødeafgørelser, der i 1962 var 2906 (et fald på næsten 25 % i forhold til 1961), gik i 1963 yderligere ned til 2512, eller med over 13 %. Statistikken viser, at nedgangen i særlig grad skyldes en meget betydelig reduktion i anvendelse af indenretlige bødevedtagelser i tyverisager (fra 578 til 251). Denne udvikling må give anledning til undren i en tid, hvor beskæftigelses- og indtjeningsmulighederne er bedre end nogensinde tidligere.

Alt i alt kan man næppe finde megen opmuntring i kriminalstatistikken for 1963; men det bør vel så tilføjes, at den stigning i kriminaliteten, der er tale om, ikke på noget område er af særlig voldsom karakter.

H. H. Brydensholt.

FINSK KRÖNIKA 1.1.—30.6. 1965

Under första halvåret av år 1965 har vissa straffrättsliga stadganden ändrats.

I samband med lagen om ändring av konkursstadgan av den 7 maj 1965 företogs ändringar i stadgandet i strafflagen 39 kap. 6 § (247/1965). Ändringen av konkursstadgan innebar att den s.k. borgenärs-eden avlägsnades ur lagen, vilket i sin tur ledde till att bevakande av ogrundad fordran i konkurs icke längre kan bestraffas såsom avgivande av osann utsaga. En dylik gärning kan visserligen i vissa fall bestraffas med stöd av andra stadganden i strafflagen, t. ex. såsom bedrägeri eller förfalskning. Ändringen av SL 39:6 var likväl nödvändig för de fall, då inget annat stadgande i strafflagen kan tillämpas på bevakande av ogrundad fordran. Nämnda stadgande har ändrats så att därigenom kriminaliseras bevakande av grundlös fordran i alla de fall, där strängare straff icke är stadgat annorstädes i lag.

En den 21 maj 1965 given lag om ändring av lagen om vägtrafik (288/1965) innehåller flera straffrättsliga stadganden. Lagen 5 § 1 mom., vilket gäller framförande av motorfordon utan vederbörligt tillstånd, har ändrats så att däri nu även ingår förbud att överlåta motorfordon för framförande till person, som saknar körtillstånd. Nämnda förbud ingick tidigare i förordningen om vägtrafik. — I 6 § 1 mom. lagen om vägtrafik stadgades tidigare, att om vägtrafikant brister i av omständigheterna betingade omsorg och varsamhet, skall han dömas för ovarsamhet i trafik ifall oaktsamheten icke var ringa; i 9 § i samma lag fanns ett allmänt stadgande rörande överträdelser av lagen om vägtrafik eller av i stöd av densamma givna stadganden eller bestämmelser, vari ej ingick ovannämnda undantagsbestämmelse för lindriga fall. Lagen har nu ändrats så, att undantaget beträffande obetydlig försummelse har avlägsnats ur 6 § 1 mom., men i stället har i lagen intagits en ny 9a §, som lyder på följande sätt:

„Är i 6 § 1 mom. och 9 § avsedd överträdelse med hänsyn till omständigheterna ringa, må för sådan överträdelse avstås från att väcka åtal och ådöma straff.

Är överträdelse uppenbarligen sådan, som i 1 mom. stadgas, må polisman, utan att skrida till andra åtgärder, tilldela den till överträdelsen skyldige anmärkning.“

Avsikten med ändringen är att likrikta de fall, som avsågs i 6 § 1 mom. och 8 §. Enligt den nya lagen utsträcks således straffbudet att gälla även ringa överträdelser men å andra sidan ges tillfälle för myndigheterna att lämna sådana överträdelser utan åtal eller utan att döma till straff.

I lagen om vägtrafik ingår såsom ett nytt stadgande 8a §, vari stadgas böter eller högst 1 år fängelse för förare, som varit delaktig i trafikolycka och som avlägsnar sig från olycksplatsen eller på annat sätt försummar sin skyldighet att draga försorg om att person, som skadats vid olyckan eller på grund av den råkat i hjälplöst läge, erhåller bi-

stånd eller transporteras för vård. Om försummelsen medför fara för annans liv eller hälsa, kan straffet stiga till 4 år fängelse; om döden eller svår kroppsskada följer av försummelsen tillämpas dessutom stadganden i den allmänna strafflagen och om den försumlige har gjort sig skyldig till rattfylleri kan man i ett dylikt fall för dödsvårdande döma till högst 8 år och för vållande av svår kroppsskada till högst 6 års tukthus.

För behandling i riksdagen föreligger som bäst flera viktiga lagförslag. Av dessa må nämnas regeringens proposition med förslag till polislag (Prop nr 130 vid 1964 års riksdag) och regeringens proposition med förslag till lag om alkoholdrycker (Prop nr 48 vid 1964 års riksdag).

Justitieministeriet tillsatte den 31 maj 1965 en kommission för att överväga åtgärder för bekämpande av ungdomskriminaliteten, och kallade som ordförande professor Inkeri Anttila och som medlemmar fil.dr. Johan Weckroth, pol.mag. Patrik Törnudd, jur.kand. Hannes Walin och jur.kand. K. J. Lång. Kommissionens uppgift är att utreda bristerna i påföljdssystemet beträffande unga lagöverträdare och faktorer sammanhängande med ökningen av ungdomskriminaliteten.

Fångvården.

I fångvårdens årsberättelse för år 1964 (Helsinki 1965) konstateras bl. a., att tukthusfångarnas relativa andel av dem, som dömts till frihetsstraff, under efterkrigsåren fortgående har minskat och fängelsefångarnas andel ökat i motsvarande grad. Tukthusfångarnas absoluta antal har även minskat, ty då deras dagliga medeltal var som högst år 1948, uppgick det till 4217 fångar, men utgjorde 1964 2616 fångar. Däremot har fängelsefångarnas antal hållit sig rätt konstant. På grund härav vore det enligt fångvårdsavdelningens åsikt skäl att överväga en övergång till ett enhetligt frihetsstraff, vilket också ur samnordisk synpunkt vore önskvärt.

Ungdomskriminaliteten har uppvisat en fortgående ökning. Om år 1956 tas som utgångspunkt, då ungdomskriminaliteten var lägst efter kriget, har antalet fångar under 21 år i fängelserna fyrdubblats. Vid utgången av år 1964 var antalet fångar under 21 år 841; medeltalet under året 1964 var 842.

Antalet personer som i fängelserna utstår förvandlingsstraff för böter har alltså varit stort, även om reformerna beträffande erläggande av böter i penningar, vilka trädde i kraft år 1963, alltså förefaller att minska antalet. Likväl har av alla, som under året intagits för att utstå straff, 45 % eller nämare 7000 personer utstått enbart förvandlingsstraff. Av dessa har, beräknat enligt situationen på frigivningsdagen, 52 % utstått högst 30 dagars straff och 24 % straff på 1—2 månader. Om man granskar situationen för en enda dag (1.11. 1964) kan man konstatera, att av de 744, som utstod förvandlingsstraff hade 342 endast förvandlingsstraff för fylleriböter och 292 jämte annat bötesstraff även förvandlingsstraff för fylleriböter. Av bötesfångarna

var således 6/7 sådana, som utstod förvandlingsstraff för fylleriböter, trots att fylleriböterna enligt domstolsstatistiken utgör endast 1/3 av alla bötfällda. Enligt fångvårdsavdelningens uppfattning borde fylleriböterna helt och hållet avlägsnas ur straffsystemet varjämte man borde sträva till vårdmässiga åtgärder för de alkoholister, som är i behov därav.

I fångvårdens årsberättelse fästes ytterligare uppmärksamhet vid behovet av en effektivisering av kriminalvården i frihet. Det konstateras, att ökningen av övervakningsfallens antal ej har lett till en motsvarande ökning av arbetskraften. Särskilt fästes uppmärksamheten vid ökningen av övervakningens vårdmässiga betydelse i ett industrialiserat och urbaniserat land.

I årsberättelse fästes ännu uppmärksamhet vid platsbristen i öppna kolonier och så kallade arbetsläger, vilken delvis beror på en numerär ökning av det fångklientel, som är lämpligt för placering i arbetskolonier, delvis åter på att tidigare anslag ej visat sig vara tillräckliga sedan prisnivån stigit. Platsantalet i arbetskolonierna föreslås utökat med 400—500 platser samt i fångkolonierna och arbetslägren vardera med 150—200 platser. I detta sammanhang hänvisas till de positiva erfarenheter man haft av de öppna anstalterna.

Inkeri Anttila.

NORSK KRONIKK

Tilbakefallsstatistikk.

Statistisk Sentralbyrå har siden 1957 utarbeidet en landsomfattende politistatistikk som bl. a. gir opplysninger om siktede i ferdig etterforskede forbrytelsessaker. For disse lovbrytere utarbeider byrået en statistikk over tilbakefallet i en treårsperiode. Byrået har nå utgitt tilbakefallsstatistikk for siktede i 1959 og 1960. Undersøkelsen for siktede i 1959 omfatter 8870 lovbrytere, mens 8699 personer er med i 1960-undersøkelsen. Tilbakefall er definert som ny siktelse for forbrytelser i en etterfølgende treårsperiode. For de 4 årganger av lovbrytere (1957—1960) hvor tilbakefallet nå er registrert, viser oppgavene en markert øking i tilbakefallshyppigheten fra årgang til årgang. Tilbakefallsprosenten innen 3 år var for 1957-årgangen 22,9 og for 1960-årgangen 27. Byrået gir uttrykk for at denne forverring i tilbakefallsforholdene synes å ville fortsette både for siktede i 1961 og for siktede i 1962. Begge disse lovbryterårganger viser således en større tilbakefallshyppighet første observasjonsåret enn siktede i tidligere år.

Tilbakefall til ny forbrytelse forekommer oftest blant lovbrytere i alderen 10—13 år. Av barn i denne aldersgruppen som hadde vært delaktig i forbrytelser i 1960, begikk 33 % nye forbrytelser i årene 1961—63. For aldersgruppene mellom 14 og 39 år lå tilbakefallsprosenten mellom 26 og 28. For aldersgruppen over 40 år var tilbakefallsprosenten lavest, nemlig 19. Tilbakefall til ny forbrytelse forekom hos

siktete i årene 1957—1960 omlag 3 ganger så ofte blant menn som blant kvinner.

Tilbakefall til ny forbrytelse var mest vanlig blant dem som hadde pådratt seg siktelse for grove tyverier. To femte-parter i denne gruppen i 1959—1960 pådro seg ny siktelse i forbrytelsessaker i tilbakefallsperioden. Den nest høyeste tilbakefallsprosent hadde ransmenne. Ellers viser oppgavene at siktete for brukstyveri av motorkjøretøy, simple tyverier og bedragerier forholdsvis ofte begikk nye forbrytelser. Forskjellene i tilbakefallshyppighet mellom siktete for forskjellige typer lovbrudd var i 1959 og 1960 i alle hovedtrekk lik de som ble registrert for siktete i 1957 og 1958.

Både for siktete i 1957—1958 og 1959—1960 var tilbakefallshyppigheten betydelig større blant dem som politiet begjærte satt under tiltale, enn blant siktete som fikk sin sak avgjort på annen måte. Blant de siktete som unngikk å få sin sak fremmet for en domstol var tilbakefallshyppigheten omtrent lik for de forskjellige avgjørelsesmåter. Siktete i alderen 14—17 år som fikk påtaleunntatelse etter barnevernsloven, har imidlertid vist en noe større tilbakefallstilbøyelighet enn de som i samme alder fikk sin sak avgjort ved påtaleunntatelse etter straffeprosessloven, ved forelegg eller ved henleggelse. Av 14—17-åringene som fikk påtaleunntatelse etter barnevernsloven i 1959 og 1960 pådro gjennomsnittlig 26 % seg ny siktelse for forbrytelse i tilbakefallsperioden. Tilsvarende tall for påtalefritatte etter straffeprosessloven var 24 %, for botlagte 17 % og for dem som fikk sin sak henlagt, 21 %. Blant tiltalte i 14—17-årsalderen gjorde i alt 51 % seg skyldig i nye forbrytelser.

Reaksjonssystemet overfor alkoholmisbrukere.

Straffelovrådet avga i fjor innstilling, med lovutkast, om endringer i de strafferettslige regler om drukkenskapsforseelser og alkoholmisbruk. Straffelovrådet nevner i sine alminnelige bemerkninger til lovutkastet at utviklingen av alkoholistsorgen har ført til at stadig flere alkoholmisbrukere fanges opp av alkoholistsorgens forskjellige institusjoner i offentlig eller privat regi. Den faktiske situasjon er i det hele tatt vesentlig annerledes i dag enn da lovgiverne utformet de gjeldende strafferettslige regler mot alkoholmisbrukere i loven om løsgjengeri, betleri og drukkenskap av 31/5 1900. Den første konsekvens av dette antar Straffelovrådet bør være at de strafferettslige regler som retter seg mot alkoholmisbruk og drukkenskapsforseelser, tas ut av sin nåværende sammenheng med reglene om løsgjengeri og betleri, og gis plass i en egen lov. Straffelovrådet har ikke funnet grunn til i denne forbindelse å gjøre reglene om løsgjengeri og betleri til gjenstand for noen annen revisjon enn den som følger av den ordning Rådet foreslår i den nye lov om drukkenskapsforseelser.

I sitt lovutkast sonderer Rådet mellom strafferettslige reaksjoner mot den enkelte beruselsesforseelse og reaksjoner som retter seg mot det

varige alkoholmisbruk. Når det gjelder utkastet til bestemmelser om den enkelte drukkenskapsforseelse, uttaler Rådet at det legger vekt på den generalpreventive effekt som ligger i straffetruselen mot offentlig beruselse og freds- og ordenskrenkelser foretatt i beruset tilstand, og det vil derfor ikke foreslå avkriminalisering på dette felt. Rådet uttaler imidlertid at selv om det legger betydelig vekt på de generalpreventive hensyn, antar det at dette hensyn ikke vil lide om man gir avkall på bruken av straff overfor det klientel som er så henfallen til alkohol at det blir tale om forholdsregler av så inngripende art som kurbehandling eller innsetting i arbeidshus.

Etter Straffelovrådets forslag vil det fortsatt bestå et tosporet system av reaksjoner overfor alkoholmisbrukere, nemlig alkoholistsorgen og det strafferettslige system. Etter den foreslåtte ordning vil imidlertid de rent behandlingspregede tiltak innenfor alkoholistsorgen komme i forgrunnen. Rådets utkast bygger på det prinsipp at det på ethvert trinn av det strafferettslige reaksjonssystem skal være en mulighet for overføring til alkoholistsorgen av alle behandlingsmulige tilfelle.

Selv på lengre sikt mener Rådet at man vil stå overfor et restklientel hvor ingen realistisk behandlingsmulighet foreligger, en minusgruppe hvor alkoholmisbruk er en utpreget side ved et gjennomført asosialt levesett. Straffelovrådet mener at alle grunner taler for å frita alkoholistsorgen for belastningen ved overtagelse av dette klientel. Rådet uttaler at motivet for å ta hånd om klientellet må erkjennes å ligge i hensynet til orden og sikkerhet. Det vil si at Rådet foreslår det såkalte renovasjonsformål eller renovasjonsprinsipp godkjent som lovmotiv. Den reaksjonsform som bør anvendes overfor dette klientel bør, etter Rådets syn, innebære en internering for et noe lengre tidsrom og svare til det eksisterende tvangsarbeidsinstitutt. Rådet foreslår imidlertid endel endringer i den nåværende ordning. Et nytt navn foreslås på reaksjonen. Uttrykket „tvangsarbeid“ er etter Rådets mening egnet til å gi uriktige forestillinger om hva reaksjonsformen egentlig innebærer. Derfor foreslås en omdøping til „innsetting i arbeidshus“. Ordningen med forhåndsprøve foreslås avskaffet. Domstolene skal ikke gi dom på bemyndigelse for påtalemyndigheten til anbringelse, men gi dom på „innsetting i arbeidshus“. Det såkalte dobbeltsporede system foreslås oppgitt. En dom skal bare gå ut på innsetting i arbeidshus, ikke innsetting i kuranstalt eller i arbeidshus. Det foreslås at idømmelse av innsetting i arbeidshus ikke skal kunne skje i forhørsrett. Etter den nåværende ordning går disse sakene som regel i forhørsretten.

Rådet foreslår at det ikke skal være adgang til prøveløslatelse for personer som er dømt til innsetting i arbeidshus. Dette betyr et sterkt avvik fra den nåværende ordning. Etter en oversikt som er gitt i innstillingen over praksis for de senere år, har oppholdet for første gangsinnsatte vært fra 6 til 8 måneder før prøveløslatelse. For den gruppen som har vært dømt til anbringelse for inntil 3 år, har opp-

holdet vært fra 11 til 13 måneder. Etter Straffelovrådets utkast vil lengstetiden for anbringelse bli på 9 måneder for førstegangsanbragte og 15 måneder i gjentakelsestilfelle, mot 18 måneder og 3 år etter den någjeldende bestemmelse i løsgjengerlovens § 18. Dette innebærer at oppholdet i anstalten blir noe lenger for den enkelte domfelte etter den nye ordning enn det gjennomsnittlige opphold før første prøveløslatelse etter den någjeldende ordning. Den vesentlige fordel sett fra klientelets side vil imidlertid være at den domfelte er helt ferdig med dommen når han løslates fra arbeidshuset. Skal han tas inn i arbeidshuset på nytt må det være på grunnlag av en ny dom på innsetting i arbeidshus.

Unge lovbryttere.

På grunnlag av Straffelovrådets innstilling (se 1963 s. 267) utarbeidet Justisdepartementet proposisjon til lov i dette emne (se 1964 s. 73). Lovforslaget ble i vår behandlet i Stortinget og ble fulgt i det vesentlige. Den nye lov har fått tittelen „Lov om strafferettslege åtgjerder mot unge lovbrytter“, og er av 9/4 1965. Justiskomiteen hadde avvist forslaget om å heve den kriminelle lavalder fra 14 til 15 år, og Stortinget fulgte komiteen. Straffelovrådets flertall, som departementet hadde sluttet seg til, foreslo en fast lengde på 60 dager for varigheten av ungdomsarresten, med mulighet for å redusere til 50, og dette ble vedtatt i Stortinget. Også Straffelovrådets mindretall hadde foreslått en fast lengde. Et mindretall i Stortinget mente imidlertid at det burde overlates til domstolene å bestemme ungdomsarrestens varighet.

Veitrafikk.

Samferdselsdepartementet fremla i januar i år proposisjon om egen veitrafikklov. Stortinget vedtok departementets lovforslag med enkelte mindre endringer. Den nye lov er av 18/6 1965. Loven samordner de viktigste bestemmelser om veitrafikk, som tidligere var spredt på forskjellige lover. Den viktigste endring i forhold til tidligere rett er heving av den alminnelige fartsgrense til 50 km/t. i tettbygd strøk og 80 km/t. utenfor tettbygd strøk. Bestemmelsen om dette er allerede trådt i kraft. Motorvognlovens regler om promillekjøring er tatt inn i den nye lov uten endringer. Motorvognlovens alminnelige strafferamme, bøter eller fengsel inntil 1 år, er tatt inn i veitrafikkloven, både for overtredelse av de viktigere påbud som er tatt med i selve loven, og for de enkelte bestemmelser i trafikkregler og andre forskrifter som blir gitt med hjemmel i loven. Etter den tidligere ordning var straffen for overtredelse av trafikkreglene bare bøter. Med visse omskrivninger ble inndragningsreglene i motorvognloven i det vesentlige tatt inn i veitrafikkloven. Departementet drøftet i proposisjonen spørsmålet om å innføre en ordning med advarsel med gebyr, men tok ikke dette opp i lovforslaget.

Som ledd i arbeidet for å få en hurtigere behandling av straffesaker (se 1963 s. 269 og 1964 s. 75) pekte Riksadvokaten overfor Justisdepartementet på at behandlingen av trafikkforseelsessakene tar mye arbeidskraft fra den vanlige etterforskningstjeneste. Riksadvokaten uttalte at dette forhold har sammenheng med at „domstolene jevnt over stiller svært store krav til grundig behandling av etterforskningen før saker av nokså bagatellmessig art blir avgjort“. På denne bakgrunn foreslo Riksadvokaten at det ble nedsatt et sakkyndig utvalg til å vurdere mulighetene av å få en mer summarisk behandling av trafikkforseelsessaker av enklere art. Senere har Samferdselsdepartementet foreslått at Justisdepartementet tar skritt til å sette ned et utvalg til å utrede spørsmålet om å supplere den nye veitrafikklov med en bestemmelse om advarsel med gebyr for visse trafikkforseelser. Justisdepartementet har erklært seg enig i at spørsmålet om en mer summarisk behandling av trafikkforseelsene bør utredes av et sakkyndig utvalg og har antatt at mandatet burde omfatte både politiets, påtalemyndighetens og domstolenes behandling av trafikkforseelsene. Ved kgl. res. av 25/6 1965 ble det oppnevnt et utvalg til å utrede disse spørsmål. Byrettsdommer Finn Thune er oppnevnt som formann, og formannen i Straffeprosesslovkomiteen, professor Johs. Andenæs, er oppnevnt som ett av medlemmene.

Straffen for grovt tyveri.

Straffelovrådet avga 29/6 i år innstilling om endring i strafferammene for en del straffebestemmelser, først og fremst for bestemmelsen i strl. § 263 annet ledd om grovt tyveri. Bestemmelsen setter en minstestraft av fengsel av 2 år når den som dømmes for grovt tyveri (etter strl. § 258) tidligere har vært straffet tre eller flere ganger for grovt tyveri eller ran. Straffelovrådet foreslår at det skal være adgang til å fastsette en lavere straff når „særlige grunner taler for det“. Den nåværende bestemmelse kom til ved lovrevisjon i 1951, og formålet med bestemmelsen var å få en strengere straffutmåling for grove tyverier begått av profesjonelle vaneforbrytere. Rådet uttaler at det som oftest ikke vil være urimelig med en minstestraft av 2 års fengsel for den som dømmes for grovt tyveri når han tidligere tre eller flere ganger har vært straffet for grovt tyveri eller ran. Som regel vil man nok da ha for seg en person med et klart forbrytersk sinnelag og som har gjort grove vinningsforbrytelser til profesjon. En kortvarig fengselsstraff vil her hverken være skikket til i synderlig grad å avholde domfelte fra nye forbrytelser eller ha nevneverdig allmenpreventiv virkning. Rådet uttaler imidlertid — etter gjennomgang av endel rettspraksis — at forøvelsen av et tyveri som anses som grovt etter bestemmelsen i strl. § 258 ikke er noe sikkert tegn på særlig forbrytersk sinnelag eller en persons farlighet. Det må iallfall tas forbehold om særlige forhold som kan endre bildet eller som for øvrig taler for en noe mildere bedømmelse. Erfaring har etter Rådets oppfatning vist at

det er uheldig med en lovbestemmelse som ubetinget binder domstolene til å anvende en så høy minstestraft som 2 år under de vilkår som bestemmelsen i § 263 annet ledd fastsetter.

Sinnssykdom og straffrihet.

I en artikkel i lov og Rett (nr. 7 1965) knytter professor Johs. Andenæs en del bemerkninger til „giftsaken på Hamar“, en rettssak som har vært gjenstand for stor offentlig oppmerksomhet. Den fikk sin avslutning ved Høyesteretts frifinnelsesdom av 6/2 i år (Rt. 1965 s. 128). Artikkelforfatteren nevner at den norske straffelov bygger på det såkalte biologiske prinsipp ved bestemmelsen av den straffrettslige tilregnelighet. Sinnssykdom utelukker ubetinget straffbarheten uten at det kreves noen sammenheng mellom sykdommen og gjerningen. Loven avviker på dette punkt fra de fleste andre lover, således også fra den nye svenske brottsbalk og fra den danske straffelov.

Andenæs gir uttrykk for at de sakkyndiges sinnssykdomsdiagnose i Hamar-saken gir en praktisk illustrasjon til de innvendinger som på mer teoretisk grunnlag kan gjøres mot den norske lovs ordning, og skriver bl. a.:

„Den tiltalte kvinnelige lege, som ved den psykiatriske undersøkelse var 53 år gammel, hadde — bortsett fra den foreliggende sak — ikke frembudt noe psykisk avvikende. Hun var dyktig, arbeidsom, godt likt. I forbindelse med hennes forhold til den mannlige lege som var fornærmet i saken, hadde hun imidlertid etter de sakkyndiges oppfatning utviklet et forrykt og fullstendig ukorrigerbart vrangsystem, som massivt hadde påvirket hennes handlingsliv og realitetsvurdering. Bortsett fra dette kunne det ikke påvises tegn til sinnssykdom. Men påvisningen av det ukorrigerbare forrykte vrangsystem som gjennom en årrekke hadde influert hennes tanke-, følelses- og handlingsliv, førte de sakkyndige til den konklusjon at hun måtte anses som sinnssyk. I den utstrekning man legger sinnssykdomsdiagnosen til grunn, er vedkommende så lenge tilstanden består, fritatt for straffansvar på alle områder. Om vedkommende lege gjorde seg skyldig i reseptmisbruk, promillekjøring eller skattesnyteri, ville straff være utelukket. Det er vanskelig å finne noe rimelig grunnlag for en slik løsning ved en psykose av så spesiell karakter som den det her dreier seg om.“

Andenæs konkluderer med å uttale at det i det hele vel kan være grunn til å vurdere på ny våre nåværende bestemmelser i lys av den utvikling psykiatrien har gjennomgått i løpet av den siste menneskealder og erfaringer fra våre naboland.

Kriminologisk Selskap har senere hatt en rundebordsdebatt over emnet „søkelyset på begrepene skyld og tilregnelighet“, med deltagere fra psykiatrisk og annet vitenskapelig hold.

Barmhjertighetsdrap.

Norsk Gallupp har foretatt en undersøkelse om folks syn på barmhjertighetsdrap, og stilte bl. a. følgende spørsmål: „Hvis en person har en uhelbredelig og smertefull sykdom, mener De at leger da på en smertefri måte bør ha adgang til å ende hans eller hennes liv?“ 32 % av de spurte besvarte spørsmålet med ja, 63 % med nei og 5 % med „vet ikke“. I 1948 ble det også stilt spørsmål om barmhjertighetsdrap, men da med følgende tilføyelse: „forutsatt at pasienten selv ønsker det“. Den gang, og på de premisser, var 46 % for og 42 % mot, mens 12 % ikke kunne uttale seg. Det ble i årets gallupp stilt et tilleggs spørsmål til dem som svarte nei, om de mente en lege bør kunne unnlate å gi medisiner som kan forlenge en dødsdømt pasients liv en kort tid. 22 % mente at legene burde kunne benytte denne utvei, mens 71 % var imot og 7 % ikke kunne uttale seg.

Granskingskommisjoner.

Under en debatt i Stortinget i vår om regjeringens melding om påtalemyndighetens behandling av Kings Bay-saken (se 1964 s. 74), ble også granskingskommisjoners stilling berørt. Justisministeren, statsråd Gundersen, uttalte at han trodde det også i fremtiden i visse tilfelle ville være grunnlag for å bruke granskingskommisjoner. Han understreket at det er viktig at kommisjonene får et klart formulert mandat, og at kommisjonene holder seg til gjeldende rettssikkerhetsgarantier. Justisministeren nevnte at Justisdepartementet har tatt opp spørsmålet om en nærmere regelgeving på dette felt.

Personalia.

Høyesterettsdommer Rolv Ryssdal er oppnevnt som forman i Straffelovrådet etter sorenskriver Ole F. Harbek, som har vært formann siden 1949.

Cand. oecon. Idar Møglestue er kreert til doctor philosophiae for sin avhandling „Kriminalitet og sosial bakgrunn“.

Cand. med. Odd Steffen Dalgaard og cand. med. Hans Jacob Stang har fått professor Skjelderups gullmedalje for sine besvarelser av prisoppgave om rettspsykiatriske erklæringer i sikringsaker.

Ole-Erik Øie

SVENSK KRÖNIKA

Som tidigare omtalats (se NTfK 1959 s. 95, 1960 s. 76 och 1962 s. 415) har frågan om *åtalseftergifter* för brott av unga lagöverträdare under senare år varit föremål för noggrann uppmärksamhet från riksåklagar-ämbetets sida. Ämbetet har i en skrivelse till justitieministern redogjort för handläggningen under åren 1963 och 1964 av ärenden enligt 1944 års åtalseftergiftslag. Enligt lagen, som upphört att gälla vid brottsbalkens ikraftträdande den 1 januari 1965, skulle åtalsfrågan prövas i alla fall, där den som inte fyllt 18 år begått brott, varpå kunde följa svårare straff än böter. Av skrivelsen framgår, att antalet prövade fall i absoluta tal ökat kontinuerligt under åren 1950—1960, att ökningen varit särskilt stark under åren 1957—1959 samt att den kontinuerliga ökningen under tidsperioden 1950—1960 under åren 1961—1963 förbytts i en minskning. År 1964 inträffade åter en viss ökning. De absoluta talen för de senaste åren är: 1962 10.012, 1963 9.892 och 1964 10.172. Den tidigare ökningen sammanhänger delvis med en stark ansvallning av de aktuella åldersklasserna. Av speciellt intresse är därför utvecklingen av antalet prövade fall i förhållande till medelfolkmängden. Under hela 1950-talet ökade det relativa antalet prövade fall med i medeltal 13,8 procent per år men sjönk åter fr. o. m. 1960. År 1963 inträdde en ny ökning — med 0,1 procent 1963 och 5,2 procent 1964. Som en bidragande orsak till den från 1960 inträdda ändringen pekas i skrivelsen på den ändrade åldersfördelningen inom gruppen 15—17 år. Fram till 1960 utgjorde 15-åringarna den största gruppen och 17-åringarna den minsta. År 1962 utgjordes däremot den största gruppen av 17-åringarna och den minsta av 15-åringarna. Om den kriminella aktiviteten är störst bland 15-åringarna och sedan sjunker med stigande ålder, skulle en sådan ändring av gruppens ålderssammansättning, även med oförändrad brottslighetsfrekvens inom varje årsgrupp, medföra en minskning av antalet prövade fall inom hela gruppen 15—17 år. Denna omständighet torde enligt ämbetet dock inte vara tillräcklig som förklaring. När det gäller besluten i de prövade fallen erinras i skrivelsen att åtalseftergift under femårsperioden 1954—1958 i medeltal beviljades i 72,6 procent av antalet prövade fall men att den procentuella andelen åtalseftergifter därefter sjönk ned till 45,9 procent år 1962. Sedan har emellertid en stegring skett, nämligen till 47,4 procent 1963 och 51,6 procent 1964. I fråga om de åtgärder, som från barnavårdsnämndens sida vidtagits i samband med beslut om åtal eftergift, inträffade fr. o. m. andra halvåret 1959 en tydlig förskjutning i skärpande riktning. Medan under åren 1957 och 1958 enbart varning eller ingen åtgärd alls förekom i omkring 55 procent av samtliga fall, där åtalseftergift meddelats, sjönk motsvarande siffra därefter till 36 procent under andra halvåret 1961. I stället ökade den procentuella andelen av de fall, i vilka övervakning eller liknande åtgärd vidtagits. Övervakningsfallen, som åren 1957 och 1958 utgjorde omkring 33 procent, uppgick sålunda under

andra halvåret 1961 till 49 procent. En skärpning kunde iakttagas även när det gällde antalet fall, där omhändertagande för skydds-
uppfostran skett. Medan procentuella andelen fall, där omhän-
dertagande för skyddsuppfostran (sambällsvård) förekommit, under åren
1957—1959 var relativt konstant, eller omkring 11 procent, steg den
under år 1961 till 14 procent. Av den nu aktuella skrivelsen framgår,
att åtalseftergiftsfallens fördelning på olika åtgärder inte företer några
markanta ändringar. Andelen med omhändertagande har emellertid
fortsatt att stiga och utgjorde 1962 16,9 procent, 1963 18,4 procent och
1964 19,9 procent.

Kriminalvårdsstyrelsens tryckta verksamhetsberättelse för år 1964
utkom under juni månad och innehåller som vanligt åtskilligt intres-
sant statistiskt material. Bl. a. inhämtas att medelbeläggningen på
fångvårdsanstalterna uppgick till 5.427, vilket innebär en ökning med
5 procent i jämförelse med 1963. Under 1964 intogs totalt 13.368 per-
soner på anstalterna. Av dessa var 257 s. k. bötesfångar. Antalet så-
dana fångar har sedan 1958, då antalet uppgick till 450, nästan kon-
tinueerligt sjunkit. Liksom anstaltsklientelet ökade frivårdsklientelet
något till omfattningen under 1964 och uppgick den 1 januari 1965
till 18.666 personer mot 18.055 året innan. Av frivårdsklientelet ut-
gjorde de villkorligt dömda 15.834 och de villkorligt frigivna 1.724,
medan återstoden var provutskrivna ungdomsfängelseelever och för-
varade. Permissionsmissbruken och rymningarna från fångvårds-
anstalterna har, närmast i anledning av vissa uppmärksammade vålds-
brott, föranlett en livlig pressdebatt under senare tid. Av kriminal-
vårdsstyrelsens verksamhetsberättelse framgår, att det under år 1964
beviljades sammanlagt 7.715 permissioner. Av dessa missköttes 619
(= 8,0 procent) genom rymning och 239 (= 3,1 procent) på annat
sätt. Totalt missköttes således 11,1 procent av de beviljade permis-
sionerna, vilket är en något lägre andel än 1963, då 11,6 procent av
de 7.355 beviljade permissionerna missköttes på ett eller annat sätt.
Även i fråga om rymningarna från anstalt har en förbättring inträtt.
Under år 1963 förekom sammanlagt 1.062 rymningar och under år
1964 1.006. Förbättringen framträder klarare om man sätter det totala
antalet rymningar i förhållande till antalet rymningskapabla personer.
Man finner då att rymningsfrekvensen var 6,4 procent under 1964 mot
7,0 procent 1963. Glädjande är att förbättringen framför allt hänför
sig till de slutna anstalterna. Det förefaller sannolikt att den beror på
de olika åtgärder i rymningsförebyggande syfte som under senare år
har vidtagits från kriminalvårdsstyrelsens sida.

Den sedan en lång följd av år pågående ökningen av *fångvårdens
anstaltsklientel* har på ett oväntat sätt avbrutits under innevarande år.
Den 1 juli 1965 uppgick det totala antalet intagna till 4.597, vilket
innebär en minskning med 573 i jämförelse med motsvarande tidpunkt
1964. Någon närmare analys av orsakerna till denna utveckling har
inte gjorts. Man har emellertid som en främsta orsak pekat på om-
organisationen av polisväsendet (se NTFK 1964 s. 267), vilken kan

förmodas ha föranlett en temporär försening av brottsutredningar. I kraftträdandet av brottsbalken med dess i många avseenden helt nya regelsystem kan tänkas ha haft en liknande effekt på det judiciella förfarandet. Vissa tecken tyder på att rättsmaskineriet nu åter har kommit i gång och att man har ett emotse en ny stegring av beläggningstalen. Sålunda kan nämnas, att antalet häktade (bortsett från de rättspsykiatriska undersökningsfallen vilka kraftigt minskat i antal) den 1 september 1965 uppgick till 457, vilket innebär en ökning med 81 i jämförelse med den 1 september 1964. En ledande tanke bakom brottsbalken har varit att ytterligare övergå från anstaltsbehandling till kriminalvård i frihet. I vad mån detta hittills har påverkat beläggningen på anstalterna är det ännu för tidigt att yttra sig om. Vissa i sammanhanget intressanta siffror finns dock redan nu tillgängliga. De visar att den nya ordning som införts med brottsbalken har lett till en förskjutning från obligatorisk till fakultativ villkorlig frigivning. Enligt preliminära uppgifter frigavs under första halvåret 1965 1.800 intagna villkorligt, varav 1.043 (= 57,9 procent) fakultativt och 757 (= 42,1 procent) obligatoriskt. Motsvarande siffror för första halvåret 1964 var 1.661 villkorligt frigivna, varav 724 (= 43,6 procent) fakultativt och 937 (= 56,4 procent) obligatoriskt.

I fråga om *anstaltsbehandling av lagöverträdare under 18 år* har förhållandena i Sverige under många år varit mindre tillfredsställande. Vid ungdomsvårdsskolorna har rått en besvärande platsbrist och ett ganska stort antal lagöverträdare i åldern 15—17 år har dömts till ovillkorligt frihetsstraff. I dessa hänseenden föreligger nu ett helt förändrat läge. Någon platsbrist föreligger praktiskt taget inte längre vid ungdomsvårdsskolorna och vid det senaste månadsskiftet — den 1 september 1965 — fanns på fängvårdsanstalterna (inkl. ungdomsanstalterna) inte en enda dömd, som vid intagningen inte uppnått 18 års ålder.

Den planerade reformen av *kriminalvårdens lokala organisation* (se NTK 1964 s. 267) har numera genomförts. Den nya organisationen innebär ett fullföljande av den vid 1950-talets mitt införda räjongplanen. Fängvårdsanstalterna och skyddskonsulentdistrikten är nu sammanförda i gemensamma kriminalvårdsräjonger och kriminalvårdsdirektörerna har fått ställningen som regionala chefer för såväl anstalterna som frivården. De har i samband härmed befriats från uppgiften att vara styresmän vid centralanstalterna. Specialräjongerna, dvs. ungdoms-, internerings- och kvinnoräjongen, omfattar dock alltjämt enbart anstaltsväsendet.

Genom ny lagstiftning, som antagits vid 1965 års vårriksdag, har polisens registrering av brott och vandelsuppgifter i övrigt blivit författningsmässigt reglerad. De grundläggande bestämmelserna har upptagits i en *lag om polisregister m. m.* Närmare föreskrifter om tillämpningen finns i en kungörelse. Lagens syfte är att tillgodose dels det allmänna rättssäkerhetskravet att polisregistren får ett innehåll som gör dem till effektiva instrument framför allt för brottsbekämpningen

och dels den enskildes rättsskyddsintresse att samlade uppgifter om hans vandel inte skall finnas tillgängliga i större omfattning än som krävs av allmänna skäl. Enligt lagen skall registreringen i polisregister, som förs centralt och lokalt, begränsas till uppgifter som polisen behöver för att kunna fullgöra sin verksamhet. Regler ges om i vilken utsträckning och till vem uppgifter får lämnas ut från polisregister. Dessa regler avser även tidningen Polisunderrättelser. Bruket av vandelsintyg av olika slag har inskränkts väsentligt. Lagen och tillämpningskungörelsen trädde i kraft den 1 juli 1965.

1957 års trafiknykterhetskommitté har i ett betänkande (SOU 1965: 35) framlagt förslag i fråga om *trafiknykterhetslagstiftning för luftfarten och spårtrafiken* och därmed slutfört sitt uppdrag. För luftfarten innehåller luftfartslagen vissa stadganden om trafiknykterhet. Kommittén har funnit dessa i huvudsak tillfredsställande och föreslår endast smärre jämkningar i dem. För spårtrafiken finns för närvarande inte några lagregler om trafiknykterhet. Kommittén har funnit ett klart behov föreligga av lagstiftningsåtgärder och föreslår, att en särskild lag stiftas om trafiknykterhet inom järnvägs- och spårvägstrafik. Straffreglerna föreslås konstruerade efter mönster av gällande rattfylleristadganden för vägtrafiken. Två brottstyper föreslås sålunda. För den svårare har upptagits en allmän brottsbeskrivning och en straffskala motsvarande vad som gäller för rattfylleri men inte någon promilleregler. Det mindre allvarliga brottet förordas liksom s.k. rattonykterhet konstruerat som en ren promilleföreseelse. En gräns föreslås vid 0,4 promille och så utformad, att invändningar om stigande blodalkoholkurva förekommes. Det avgörande för straffbarheten bör enligt kommitténs mening vara måttet av alkoholförtäring och inte om visst promilletal hunnit uppnås. Straffskalan för det ringare brottet föreslås bli densamma som för rattonykterhet. Straffreglerna föreslås gälla för förare och tågklararare samt den som utövar annan tjänst som Kungl. Maj:t med hänsyn till trafiksäkerheten bestämmer. Ett utsträckt medhjälpsansvar förordas genom ett stadgande om bötesstraff för trafikbefäl, som underlåter att ingripa mot trafiknykterhetsbrott av den grövre typen. Denna bestämmelse motiveras med preventiva skäl. Det framhålls, att övervakningen av lagstiftningens efterlevnad kommer att bli förenad med vissa problem och att en god intern tillsyn inom spårföretagen framstår som en förutsättning för goda förhållanden. Vidare föreslås regler om underrättelseplikt för domstolar m. fl. gentemot spårföretag efter mönster av vägtrafik- och luftfarts-kungörelsernas bestämmelser i ämnet.

Statssekreteraren i justitiedepartementet *Carl Holmberg* har utnämnts till justitieråd fr. o. m. den 1 oktober 1965. Till hans efterträdare som statssekreterare har utsetts t. f. expeditionschefen i departementet *Ove Rainer*.

Holger Romander.